Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84:15

om revidering av ledamöternas arvode (Förs. 1983/84:9)

Sammanfattning

Förvaltningsstyrelsen föreslår att den tidigare fastställda principen för bestämmande av storleken av ledamöternas arvode skall gälla även i fortsättningen, nämligen att arvodet skall bestämmas med utgångspunkt i lönesättningen för byråchefer och vissa andra befattningshavare i statlig tjänst.

Styrelsen föreslår vidare att arvodet, beräknat efter denna norm, skall utgå för årets alla månader och inte som f. n. för enbart tio.

En tillämpning av de angivna grunderna för arvodets bestämmande innebär en relativt stor höjning av det nuvarande arvodesbeloppet. Detta hänger samman med att arvodet inte löpande anpassats till de nivåförändringar i lönesättningen som skett för jämförbara grupper. Styrelsen föreslår därför att höjningen görs i tre etapper med början under innevarande riksmöte.

Utskottet tillstyrker förvaltningsstyrelsens förslag och avstyrker en motion (vpk) vari yrkas avslag på förslaget. Vpk-ledamoten har avgett reservation till förmån för motionen.

Förslaget

Förvaltningsstyrelsen hemställer att riksdagen antar följande:

Förslag till
Lag (1983:000) om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs att 3 § ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	3 §
Arvode *utgår* med belopp för månad som motsvarar *tio tolftedelar av lönen till statstjänsteman i löneklass F 25*. Talmannen *erhåller därutöver* ett så stort belopp, att de sammanlagda *arvodesförmånerna* motsvarar lönen till statsråd.	Arvode *skall utgå* med *ett* belopp för månad som motsvarar *den genomsnittliga lönen för tjänster som byråchefer vid statliga myndigheter och domare med befattningar som rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd. Det ankommer på förvaltningsstyrelsen att med denna utgångspunkt årligen beräkna storle-*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	ken av det arvode som skall utgå för tiden den 1 oktober–den 30 september.
	Talmannen *skall utöver ledamotsarvodet erhålla* ett så stort belopp att de sammanlagda *förmånerna* motsvarar lönen till statsråd.

Vid tillämpning av lagen (1962:381) om allmän försäkring skall arvodet anses som inkomst av anställning och ledamot anses som arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. Den tillämpas även för tid från och med den 1 oktober 1983.

Motionen

I motion 1983/84:270 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar avslå förvaltningsstyrelsens förslag.

Enligt motionen är det i nuvarande läge en utmanande politik att föreslå så kraftiga löneökningar för riksdagsledamöterna. I "minibudgeten" förordas en löneökning om högst 6 % för arbetare och tjänstemän samtidigt som arvodena för riksdagsledamöterna föreslås bli höjda med 45 % på en tvåårsperiod.

Motionärerna behandlar även frågan om "dolda" löneförmåner för s. k. arbetsfria inkomster såsom B-avdrag, lärarlöner under sommaren m. m. Det förordas att de olika löneförmåner för icke utförda arbeten som förekommer, oavsett om dessa är inom statlig, kommunal eller privat verksamhet, borde för riksdagsledamöternas vidkommande förhindras. Det är enligt motionen angeläget att minska det ekonomiska beroendet till annan uppdragsgivare än riksdagen.

Utskottet

Som framhålls av förvaltningsstyrelsen har sedan länge gällt principen att storleken av riksdagsledamöternas arvoden skall bestämmas med utgångspunkt från lönesättningen för byråchefer och vissa andra befattningshavare i statlig tjänst. Vid den senaste översynen vilken skedde år 1974 konstaterades att lönen för denna tjänstemannakategori utgick enligt lönegrad F 24. Som en följd av att ålderstillägg inte skulle utgå till ledamöterna sattes arvodet i relation till F 25 och bestämdes till ett belopp motsvarande tio tolftedelar härav. Under den tid av snart tio år som förflutit sedan denna översyn gjordes har lönegradsplaceringen för jämförelsegruppen förändrats. Enligt uppgifter som lämnas av fövaltningsstyrelsen är merparten av byråcheferna liksom domare på rådsnivå (hovrättsråd, kammarrättsråd och rådmän) placerade i F 26 – F 28 eller högre lönegrad med en klar dominans för den övre delen av

intervallet. Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med styrelsen att det är angeläget att återställa relationen mellan riksdagsarvodet och lönerna för de grupper av statstjänstemän som tidigare tagits till utgangspunkt för bestämmande av arvodet. Höjningen bör såsom förvaltningsstyrelsen föreslagit ske etappvis med full effekt först fr. o. m. riksmötet 1985/86.

För att undvika eftersläpningar av det slag som uppkommit sedan 1974 föreslår förvaltningsstyrelsen att arvodesnivån fortlöpande anpassas till jämförelsegruppens löneläge. Utskottet tillstyrker även detta förslag.

Under den period som gått sedan den senaste revisionen av arvodena har också kraven på riksdagsledamöternas arbetsinsats fortsatt att öka. Utskottet vill starkt understryka att arbetet som riksdagsledamot inte bara utförs i samband med riksdagens verksamhet i formell mening utan också utanför riksdagen – i den egna valkretsen, i partiorganisationen m. m. Denna riksdagsledamotens dubbla roll som beslutsfattare och representant leder till en omfattande arbetsbörda. Enligt de enkätundersökningar som riksdagens arbetsformsutredning genomförde i mitten och slutet av 1970-talet (Förs. 1975/76:15 och 1978/79:15) arbetade den genomsnittlige ledamoten under en normal vecka (måndag–lördag) då riksdagen var samlad omkring 55 timmar med riksdagsuppdraget och andra uppdrag i nära anknytning till verksamheten i riksdagen. Arbetsbelastningen under pågående riksmöte är av den omfattningen att många viktiga uppgifter måste fullgöras när riksdagen icke sammanträder. Utskottet vill därför framhålla att riksdagsledamotskapet i dag måste betraktas som en helårsuppgift. Följaktligen bör arvodet bestämmas till ett belopp som motsvarar den årslön som utgår till de statsjänstemän med vilka jämförelse görs.

Utskottet vill tillägga att ett genomförande av förslagen om arvodeshöjning och helårsberäkning också borde kunna underlätta rekryteringen av riksdagsledamöter från den privata sektorn. Där saknas motsvarighet till bestämmelserna i statlig anställning enligt vilka del av lönen behålls under utövande av riksdagsledamotskapet. Denna löneförmån skall, som förvaltningsstyrelsen påpekar, ses mot bakgrund av de låga arvoden som tidigare utgick för förtroendeuppdrag, däribland ledamotskap av riksdagen. Utskottet delar styrelsens uppfattning att det finns anledning att i förhandlingssammanhang ta upp innehållet i de statliga löneavtalen på den aktuella punkten till ny bedömning, om nu föreliggande förslag genomförs.

I motion 270 från vpk yrkas avslag på förvaltningsstyrelsens förslag, bl. a. med hänvisning till den återhållsamhet med löneökningar som regeringen förordat. Av det tidigare anförda framgår att utskottet anser att styrelsens förslag bör genomföras. Utskottet avstyrker följaktligen motionen.

Som redan framgått föreslås arvodeshöjningen ske etappvis. Med giltighet fr. o. m. oktober månad 1983 bör arvodet beräknas på helårsbasis med bibehållande av den nuvarande arvodesnivån F 25. Fr. o. m. den 1 oktober 1984 bör arvodet räknas upp till ett belopp som motsvarar lönegraden för

jämförbara statstjänstemän, f. n. F 27, dock utan tillägg av tjänstetidsklass. Det sista steget tas den 1 oktober 1985 då arvodet skall bestämmas med utgångspunkt i det genomsnittliga löneläget (inkl. tjänstetidsklasser) för jämförelsegruppen. I motsats till förvaltningsstyrelsen anser utskottet att det behövs särskilda övergångsregler om arvodesbestämningen under tiden fram till den 1 oktober 1985. Lagförslaget i *bilaga* bör kompletteras härmed.

Totalkostnaden för höjningen under innevarande budgetår uppgår till 6 939 000 kr., vilket bör anvisas på tilläggsbudget I för budgetåret 1983/84. För budgetåret 1984/85 beräknas tillkomma en utgift på ca 9 milj. kr.

Sedan förvaltningsstyrelsens förslag lagts fram har riksdagen beslutat om ny instruktion för riksdagens förvaltningskontor (Förs. 1982/83:25, KU 1983/84:5). I 12 § instruktionen anges i vilka frågor beslutskompetensen tillkommer styrelsen. Bl. a. skall styrelsen enligt punkt 7. besluta i frågor om tillämpning av ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter, dock inte såvitt avser rutinmässiga utbetalningar. Då frågan om beslutanderätten inom förvaltningskontoret i hithörande frågor regleras i instruktionen bör det i förslaget till 3 § ersättningsstadgan endast anges att det ankommer på förvaltningskontoret att beräkna storleken av det arvode som skall utgå. Motsvarande ändring bör göras i 27 § ersättningsstadgan vari rätten att meddela tillämpningsföreskrifter till stadgan anges.

Utskottet har företagit vissa ytterligare ändringar av redaktionell natur i förvaltningsstyrelsens förslag till 3 §.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

a) med bifall till förslag 1983/84:9 och med avslag på motion 1983/84:270 antar i *bilaga* angivet förslag till lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter,

b) till *Riksdagen: Ersättningar till riksdagens ledamöter m. m.* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 6 939 000 kr.

Stockholm den 13 december 1983

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sture Thun (s), Anita Modin (s), Elisabeth Fleetwood (m), Nils Berndtson (vpk), Ingvar Björk (s), Bengt Kindbom (c) och Lars Ernestam (fp).

Reservation

av Nils Berndtson (vpk) som anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motion 270 är det utmanande att föreslå kraftiga löneökningar för riksdagsledamöterna när regeringen förordat en allmän restriktivitet i den förestående avtalsrörelsen. Utskottet anser alltså att förvaltningsstyrelsens förslag bör avvisas och att arvodesnivån bör vara i princip oförändrad.

I sammanhanget vill utskottet ta upp frågan om s. k. arbetsfria inkomster såsom viss bibehållen lön för statsanställda under utövande av ledamotskapet (B-avdrag), lärarlöner under sommaren m. m. Enligt utskottet borde man för riksdagsledamöternas del avskaffa de olika löneförmåner för icke utförda arbeten som förekommer, oavsett om dessa är inom statlig, kommunal eller privat verksamhet. Det är angeläget att minska det ekonomiska beroendet till annan uppdragsgivare än riksdagen.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:270 avslår förslag 1983/84:9.

Bilaga

Förslag till
Lag om ändring i ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs att 3 och 27 §§ ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §	
Arvode *utgår* med belopp *för* månad som motsvarar *tio tolftedelar av lönen till statstjänsteman i löneklass F 25*. Talmannen *erhåller därutöver ett så stort belopp, att de sammanlagda arvodesförmånerna* motsvarar lönen till *statsråd*.	Arvode *skall betalas* med *ett* belopp per månad som motsvarar *den genomsnittliga lönen för tjänster som byråchefer vid statliga myndigheter och som rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd. Riksdagens förvaltningskontor skall årligen beräkna arvodet för tiden den 1 oktober–den 30 september.* Talmannen *skall erhålla ett arvode som* motsvarar lönen till *statsråden*.

Vid tillämpning av lagen (1962:381) om allmän försäkring skall arvodet anses som inkomst av anställning och ledamot anses som arbetstagare.

27 §	
Riksdagens *förvaltningsstyrelse äger meddela de beslut och föreskrifter som erfordras vid tillämpningen av* denna stadga.	Riksdagens *förvaltningskontor meddelar tillämpningsföreskrifter till* denna stadga.

---

1. Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2. De nya bestämmelserna i 3 § tillämpas första gången beträffande arvode som skall betalas för tiden den 1 oktober 1985–den 30 september 1986.

3. För tiden den 1 oktober 1983–den 30 september 1984 betalas arvode med ett belopp per månad som motsvarar lönen till statstjänsteman i lönegrad F 25 utan tillägg av tjänstetidsklass och under tiden den 1 oktober 1984–den 30 september 1985 med ett belopp per månad som motsvarar den genomsnittliga lönegraden utan tillägg av tjänstetidsklass för tjänster som byråchefer vid statliga myndigheter och som rådmän, hovrättsråd och kammarrättsråd.